

МІЖНАРОДНИЙ СЕМІОТИЧНИЙ СЕМІНАР В ЯГЕЛЛОНСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ В КРАКОВІ

4–5 червня 2014 р. в Ягеллонському університеті (Краків) відбувся міжнародний семіотичний семінар на тему “Текст як динамічний об’єкт”. Організатором семінару виступила кафедра антропології та компаративістики культур і літератур (структурний підрозділ Інституту східнослов’янської філології Ягеллонського університету). На семінар були запрошені й виступили з доповідями чільні представники Тартусько-московської семіотичної школи: проф. М. Лотман (з Талліннського університету), проф. П. Тороп (з Тартуського університету), проф. Б. Єгоров (із Санкт-Петербурзького

університету), а також живі легенди польської семіотики 1960–1970-х рр. (які діяльні й дотепер): проф. Є. Фаріно з Варшави й проф. Б. Жилко з Гданська. У роботі семінару брали участь (без доповідей) заступник декана філологічного факультету Ягеллонського університету д-р Д. Шумська, директор Інституту східнослов'янської філології Ягеллонського університету д-р К. Ястшембська, а також проф. Є. Капусцік, завідувач згадуваної кафедри антропології та компаративістики культур і літератур, голова організаційного комітету семінару.

Розпочався семінар із презентації Естонського фонду семіотичної спадщини. Цей фонд було створено 2005 р. при Талліннському університеті, куди було перенесено з Тарту бібліотеку й архів засновника Тартусько-московської семіотичної школи, видатного семіотика, культуролога й літературознавця, професора Тартуського університету Юрія Михайловича Лотмана і його дружини Зари Григорівни Мінц, яка також була професором російської літератури в найдавнішому естонському університеті. Основне завдання фонду – це творчий розвиток наукового потенціалу лотманівської спадщини в галузі семіотики, теорії літератури та історії російської літератури. З 2009 р. Естонський фонд семіотичної спадщини проводить щорічні Лотманівські дні в Талліннському університеті. На краківському семінарі було презентовано матеріали перших двох талліннських симпозіумів: “Пограничні феномени культури: Переклад. Діалог. Семіосфера” (2011) і “Випадковість і непередбачуваність в історії культури” (2013), а також останню наукову працю Ю. Лотмана “Непередбачувані механізми культури” в російському оригіналі (“Непредсказуемые механизмы культуры”, 2010) та в англійському перекладі (“The Unpredictable Workings of Culture”, 2013). До основних презентантів фонду (М. Лотмана, І. Пильщикова й Т. Кузовкіної) долучився й Б. Єгоров, згадавши про своє листування з Ю. Лотманом і З. Мінц, перший том якого нещодавно опубліковано в серії “Bibliotheca Lotmaniana”.

Загалом на семінарі було виголошено 17 доповідей. Частина з них була пов'язана з історією семіотичних досліджень, зокрема з концепцією семіосфери Ю. Лотмана. Про спадщину й перспективи Тартусько-московської семіотичної школи доповідав *М. Лотман*. Пізні праці Ю. Лотмана схарактеризував у своїй доповіді *Б. Єгоров*. Проблему рецепції “Бесід про російську культури” (телепередача, яку наприкінці 1980-х рр. вів Ю. Лотман) окреслила *Т. Кузовкіна*. Були й теоретичні доповіді. Зокрема, *Б. Жилко* висвітлив історію питання щодо тексту як динамічного об'єкта. Доповідь *П. Торопа* була присвячена динаміці тексту в динаміці культури. Кризь призму формалізму, функціоналізму й структуралізму поглянув на динаміку тексту й динаміку літератури *І. Пильщикова*. Про деякі наслідки динамічного розуміння тексту говорив у своїй доповіді проф. *П. Фаст* з Більсько-Бялої.

Розвиток семіотичних студій в Естонії традиційно невіддільний від русистики, адже засновник тартуської семіотики Ю. Лотман, як відомо, спершу працював на кафедрі російської літератури й досліджував історію російської літератури й культури XVIII–XIX ст. Тому зрозуміло, що одне із засідань семіотичного семінару в Кракові було присвячене студіям над літературою російською. Зокрема, про сповідь у просторі російської культури XIX ст. доповідала *Л. Луцевич* (Варшава). Еволюцію категорії часу в ліриці Ф. Тютчева кризь призму спадщини Ю. Лотмана висвітлила *М. Чернишова* (Москва). У польських публікаціях початку XX ст. про “втечу з дому” Льва Толстого виявила прихований літературний код *И. Пюстровська* (Варшава). Російські переклади віршів З. Герберта проаналізував *Р. Бобрик* із Седльця.

Ще одне засідання було присвячене проблемам семіотики перекладу. Структуру цільової аудиторії реципієнтів перекладного тексту окреслила (на прикладі різномовних перекладів роману Михайла Булгакова “Майстер і Маргарита”) одна з організаторів семінару, ад'юнкт (Assistant Professor) кафедри антропології та компаративістики культур і літератур Ягеллонського університету *М. Охняк*. Її колега по кафедрі й організації семінару *Е. Пілярчик* говорила про парадокси перекладу, зокрема про відтворення польською мовою філософського ідіолекту П. Флоренського. *Т. Лучук* (Львівський національний університет імені Івана Франка) запропонував учасникам семінару текстологічну студію в жанрі детективу, пов'язану з публікацією та адаптацією двох нових, виявлених щойно на початку 2014 р., пісень давньогрецької поетеси Сафо.

У рамках семінару було проведено круглий стіл на тему “Семіотика міста”. Професор-русист Ягеллонського університету *В. Шукін* говорив про концентричне місто як динамічний текст (на прикладі Кракова й Москви). Його наукова вихованка *К. Воронцова* схарактеризувала петербурзький текст в поезії Є. Шварц. Темпоральну семантику культурного ландшафту визначила *О. Лавренова* (Москва). Тематично до круглого столу належала й доповідь Є. Погосян з Альбертського університету в Едмонтоні, яка на прикладі іконостасу Никольського собору в Таллінні проаналізувала невербальні параметри сакрального простору.

Завершився семінар меморіальним засіданням “Згадуючи Ю. М. Лотмана й З. Г. Мінц”. Зокрема, *Б. Єгоров* поділився спогадами про свою, спільну з Ю. Лотманом, участь в роботології, до якої були залучені гуманітарії в Радянському Союзі наприкінці 1960 – початку 1970-х рр. *М. Сонкіна* з Ванкувера озайомила учасників семінару зі “Спогадами” та “Щоденниками” своєї матері – Фаїни Сонкіної, яка була однокурсницею Ю. Лотмана. Про свої зустрічі з Тартусько-московською семіотичною школою згадали польські семіотики й літературознавці *Є. Фаріно*, *Б. Жилко* й *Г. Вашкелевич*. Наприкінці виступила *Т. Кузовкіна*: на початку 1990-х рр. вона була секретарем Ю. Лотмана, отож, згадала про останні роки земного життя свого учителя.

Семіотичний семінар “Текст як динамічний об'єкт” – це ще один крок у налагодженні міжнародних контактів між семіотиками й симпатиками семіотики у Центрально-Східній Європі. Сподіваємося, що й українські науковці братимуть у цьому процесі активну участь.

Тарас Лучук
м. Львів

Отримано 2 липня 2014 р.